

HET FORT NAPOLEON TE OOSTENDE

Van onze stadsgenoot Marc A. BOUSSY, lid van de "Société belge d'études napoléoniennes" is in december 1977 een bijdrage verschenen in het "Bulletin" van die vereniging over het "Fort Napoleon" te Oostende, waarvan de vestingen bijna ongeschonden gebruikt werden door het Duitse leger in 1914-18 en ook gedurende Wereldoorlog-II.

Dit fort was een voornamelijk schakel in het reusachtige verdedigingsnet langsheen de Belgische kust.

Hier volgt dat de historische evocatie, vrij vertaalt door de auteur zelf over dit machtig werk dat voor zoveel wandelaars nog onbekend is. (1)

X X X

Gedurende zijn bezoeken aan Oostende, eerst als Generaal, later als Consul en uiteindelijk als Keizer, heeft Napoleon een groot belang gehecht aan de strategische positie van die maritieme stad, die rechtover Engeland gelegen, een steunpunt in zijn landingsprojecten en verdedigingsplannen was.

Bijgevolg liet hij ten oosten van de stad, in de duinen een fort bouwen dat hedendaags nog te bereiken is, langs de Napoleonlaan en de Fortstraat. Het is zeker interessant de realisatie en de geschiedenis aan dit bouwwerk verbonden te overschouwen.

De bekommernissen van Napoleon om Oostende op die wijze te verdedigen waren zeker gegrond. Het was voldoende zich de gebeurtenissen van 1798 voor de geest te roepen, toen in de ochtend van de 19de mei, de Engelse vloot, bestaande uit 37 oorlogsschepen, de stad vanaf 4 u. bombardeerde om rond 7 u. voor anker te gaan ten oosten van de havengeul. 2.200 Man ontscheepten in de duinen met 2 mortieren en 8 veldkanonnen. Nadat hij zonder succes, het garnizoen aangemaand had zich over te geven, zond de Engelse generaal Coote een detachement naar Sas-Slijkens om de sluizen te vernietigen en zo de stad af te zonderen. Rond 10 u. werd een gedeelte van de sluizen door een ontploffing vernietigd.

Het water bedreigde het detachement zodanig, dat het zich moest terugtrekken om het gros van de troepen in de duinen vervoegen.

Rond 8 u. in de ochtend stak een storm op, die zo erg in kracht toenam dat het de Engelsen onmogelijk was in te schepen, en zij de nacht in de duinen moesten doorbrengen. Tijdens die nacht kreeg het Oostendse garnizoen, dat 150 grenadiers telde, versterking uit Brugge en Nieuwpoort.

Bij dageraad vielen de Fransen aan, onder het bevel van de kranige kapitein Arnould MUSCAR (een straat draagt heden nog zijn naam). Hij was een staatscommandant.

Zij omsingelden de Engelsen, die na een gevecht van 2 uren, de wapens neerlegden. Twee generaals en vijfhonderd soldaten sneuvelden, zeventig officieren en duizend vier honderd en twintig soldaten werden gevangen genomen.

De Engelsen verloren daarenboven de acht veldkanonnen en de twee mortieren.

In 1803 werd de vrede met Engeland verbroken. De eerste Consul hernam zijn landingsprojecten en besloot de Belgische kust te inspekteren.

Op 10 juli in Oostende aangekomen beval hij de bouw van een plat dak op het havenhoofd, dat in staat moest zijn 5 kanonnen van 36 m/m te dragen.

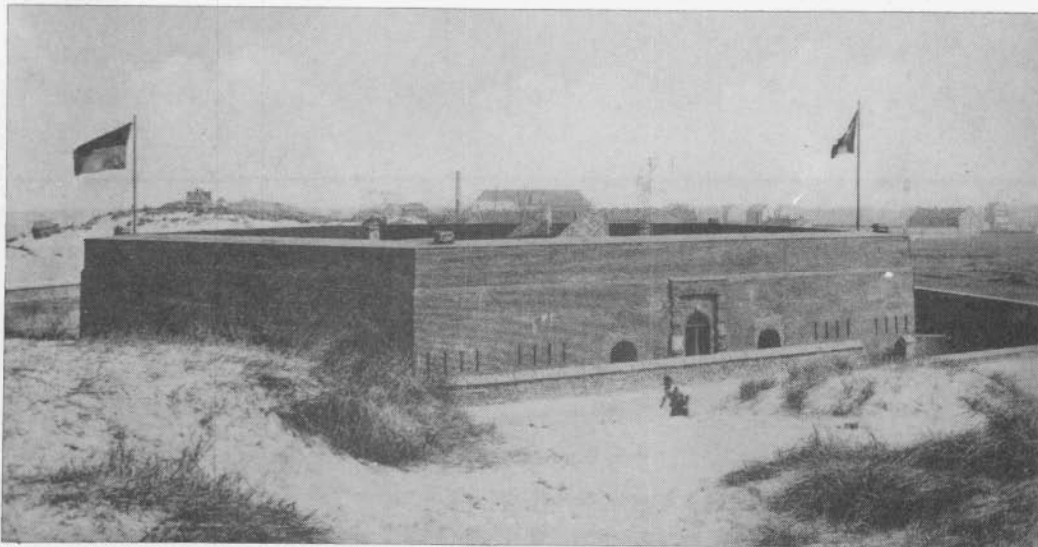
Op 29 augustus kreeg generaal DAVOUT bevel een kamp op te richten voor twee legerdivisies, onder het gezag van generaals OUDINOT en FRIANT.

In de maand september kampeerden zij, in de duinen opgerichte barakken, op de plaats waar zich nu het hippodroom Wellington bevindt.

(1) Zie ook : "DE PLATE", 5de jg., nr. 7, maart 1976, p. 9-11

J.B. DREESEN : Fort Napoleon ... Wat doen we ermee ?

FORT NAPOLEON (circa 1935)

Zo werd Oostende een belangrijke schakel in de groots opgezet invasieonderneming, het "Kamp van Boulogne" genaamd. De landing op Engeland vond echter geen plaats. Men kent de gebeurtenissen die daarop volgden. De Engelsen slaagden er in om in 1809, een belangrijke landing uit te voeren aan de monding van de Schelde. Zij maakten zich meester van Vlissingen en bedreigden Antwerpen. Bij het bezoek 1809 aan Oostende, in gezelschap van Keizerin Marie-Louise besliste Napoleon de batterijen te vervangen en de verdediging te vergroten door het bouwen van een fort.

De constructiewerken duurden van 1810 tot 1812.

500 Spaanse krijgsgevangenen - het 1ste en het 15de Bataillon - werden aan het werk gezet, samen met uit de plaatselijke bevolking opgeëiste werklieden, die ten dien tijde "la compagnie sappeurs ouvriers" genoemd werd.

De Spanjaarden die in een weinig benijdenswaardige toestand leefden, werden door een plaatselijke koorts, veroorzaakt werd door de ongezonde lucht, van de grote moerasen die de stad omringden, gedecimeerd.

Desondanks werden de werken tot een goed einde gebracht.

Wanneer men zich begeeft naar het fort, ontdekt men een reuzachtige rode bakstenen blok, omringd door een muur, die men gemakkelijk zou nemen voor een omheining, indien men niet zou weten dat het fort eertijds omringd was door duinen. Het is slechts sedert de oorlog dat de zuidelijke kant ontbloot is. Deze diént nog altijd in het noorden en het oosten, om overweldiging door het zand tegen te houden. Het fort bestaat in werkelijkheid uit een centraal blokhuis en een steunmuur die ervan gescheiden is door een gracht van 10 m breed. Het blokhuis heeft de vorm van een vijfhoek, waarvan de punt naar de zee gericht is. De omringde steunmuren hebben dezelfde vorm, maar met sterk afgeronde hoeken. In militaire terminologie werd de gracht rond het fort "droge gracht" genoemd om een onderscheid te maken met de met water gevulde grachten. Deze gracht bestaat uit vijf delen, ieder gescheiden door afdaken die gaanderijen overdekken, die men "Caponnière" noemt. Deze zijn allen voorzien van schietgaten. Het fort werd zodanig gebouwd, dat indien bij aanval, de vijand die zich reeds in de ringgrachten bevond, door de belegerden vanuit die "Caponnières" (3 m inwendige breedte) kon beschoten worden. De verdedigers moesten het vuur van hun eigen manschappen niet vrezen, daar deze juist door de vijfhoekige vorm, slechts op de steunmuren konden schieten. Vroeger werd de toegang tot het fort door een ophaalbrug afgesloten. In latere tijden werd deze door een betonnen brug vervangen. In 1929 werden deuren en vensters uitgekapt ter grote van twee verenigde schietgaten, zonder daarom het algemeen uitzicht van de bouw te veranderen. De omringende steunmuur heeft een breedte van 2,85 m aan de basis met een reeks verdikkingen die tussen 4 en 7 m hoog zijn. Aan de top is de muur slechts één meter breed. (De Duitsers die in 1914-18, het fort bezetten, brachten 2 ingangen aan in die steunmuren). De zijden van de vijfhoekig blokhuis hebben een lengte van 28 m en bestaan uit muren van 2,60 m dikte, uitgezonderd de plaatsen waar er kasematten zijn (2 per zijde op het gelijkvloers, 5 per zijde op de verdieping). Volgens een nauwgezette berekening is er in het fort 8.772 m³ metselwerk, wat overeenstemt met een gewicht van zestien-duizend ton. (acht miljoen achthonderd duizend bakstenen). Op de eerste verdieping zijn er twee gaanderijen die rond het gebouw lopen en verdeeld zijn, met regelmatige tussenruimten en palen van 86 cm dikte. Deze gaanderijen zijn 3,52 m breed. Er bevinden zich twee trapzalen met een ovale vorm, waarvan de grootste as 5,30 m lang is. De hoogte bedraagt 3,96 m tot op de verdieping. Op het gelijkvloers is er een gelijkvormige gaanderij. Deze is slechts verlicht aan de binnenzijde, daar er zalen gebouwd waren rondom de binnenkoer, die een oppervlakte heeft van 131 m².

Volgens verslag van 10 juli 1811 (bewaard in het geschiedkundig archief van het "Ministère de la guerre" te Parijs) bood het fort plaats aan 260 man met de nodige proviand. Naar een plan van 23 november van hetzelfde jaar bestond de verdediging uit 46 kanonnen, waarvan er zich 20 op het plat dak bevonden en 26 op de veldborstweringen. Deze waren door een overdekte weg langsheen het gebouw aangebracht, met elkaar verbonden.

Men gaf aan dit nieuw fort de naam van "Keizerlijk fort", terwijl de naam "Napoleon" verbonden bleef aan een fortje aan het einde van het oosthavenhoofd gelegen.

Na de verdwijning van dit laatste werd het "Keizerlijk fort" "Fort Napoleon" genoemd. Laat ons opmerken dat het bouwen van een ander fort ondernomen werd ten westen van Oostende in 1813, maar dat vlug werd opgegeven wegens gebrek aan de nodige kredieten. Het werd na de slag bij Waterloo, door de Engelsen afgewerkt, die er de naam "Wellington" aan gaven. Heden blijft niets van over dan de naam zelf toegekend aan het hippodroom, dat gelegen is op dezelfde plaats.

Het Fort Napoleon, vergeten en verlaten door de toeristen, en dat tot op heden nog niet erkend wordt als geschiedkundig monument, hoort toe aan het Ministerie van Landsverdediging.

Herhaaldelijk werd er alarm geslagen en een aktie tot klassering werd op touw gezet, door diegene die van geschiedenis en "oude stenen" houden.

De belangrijkheid van het Fort Napoleon, op het gebied van oorlogskunde en originaliteit, enig voorbeeld in Europa, verdient zeker een beter lot.

Marc A. BOUSSY.

THEMATENTOONSTELLINGEN IN HET HEEMKUNDIG MUSEUM

EMILE BULCKE

Tot eind november loopt in het Heemkundig Museum nog steeds de thematentoonstelling rond de figuur van kunstschilder Emile BULCKE. Via schilderijen, tekeningen, foto's enz. ... wordt een beeld opgehangen van zijn leven en werk. Een geïllustreerde monografie van de hand van Norbert HOSTYN is te verkrijgen à 400 f.

PLANNEN & KAARTEN

In december '81 en januari '82 pakken we dan uit met een boeiend, langverwacht thema: "Plannen & Kaarten van Oostende uit het stadsarchief".

Stilaan begint het stadsarchief zijn schatten te exposeren ten behoeve van geïntereeerden. Liefhebbers kunnen ter gelegenheid van deze themaexpo foto's van de tentoongestelde documenten bestellen.

OSTENDIANA IV

De daaropvolgende tentoonstelling zal gaan rond de thema's die in Ostendiana IV aan bod zullen komen, o.a. Oostende porseleinkaarten.

G.V.

RETROSPECTIEVE JAN DE CLERCK

Dit jaar, 1981 is het juist 100 jaar geleden dat Jan DE CLERCK te Oostende geboren werd. Elke oudere Oostendenaar zal zich nog de typische verschijning van deze kunstschilder herinneren. Van 8 november tot 6 januari eerstkomend loopt in het Museum voor Schone Kunsten een retrospectieve Jan DE CLERCK. Bij die gelegenheid geeft het Museum 2 prentkaarten met werk van Jan De Clerck uit.

In december is er een geleide rondgang voorzien, speciaal voor de leden van "De Plate". Meer gegevens in het decembernummer.

N.H.